

ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

І. С. Дутка

Херсонський державний університет, innadutka22@gmail.com

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор І. С. Попович

Постановка проблеми. Динамічне суспільство зазнає швидких змін у технологіях, економіці та культурі, що може впливати на ставлення до грошей та фінансове поведінку молоді. Вивчення цих змін може допомогти адаптувати підходи до фінансової освіти та планування програм для молоді. Юнацький період є ключовим для формування фінансових уявлень, понять та звичок, які можуть впливати на фінансове майбутнє особистості. Вивчення ставлення до грошей у цьому віці може допомогти розуміти, які чинники впливають на фінансове поведінку та прийняття фінансових рішень у дорослому житті. Уміння ефективно керувати грошима є важливою складовою фінансової грамотності, яка є важливою для економічної самостійності та благополуччя в сучасному світі.

Аналізування наукових досліджень і публікацій. У контексті вивчення тематики нами використовувалися праці вчених дотичних до обраної проблеми. Т. А. Безпрозванна займалася дослідженням параметрів генезису грошової культури сучасності, І. К. Зубіашвілі досліджувала ставлення до грошей як фактор економічної соціалізації старшокласників. Л. М. Карамушка і О. Г. Ходакевич вивчали психологічні параметри ставлення студентів до грошей, К. А. Кацімон і Т. В. Коломієць у власних наробітках розглядали гроші як предмет психологічного дослідження. Для визначення параметрів, що впливають на формування ставлення грошей нами було досліджено праці Н. Г. Клименко, В. М. Ножки, І. С. Поповича, Н. М. Фалька та ін.

Формування цілей статті. З метою дослідження особливостей ставлення до грошей серед осіб юнацького віку в умовах динамічного суспільства нами було виокремлено наступні завдання:

1. Розглянути підходи до розуміння поняття грошей у працях сучасних дослідників.

2. Виокремити особливості та чинники формування ставлення до грошей.

3. Дослідити за допомогою низки психодіагностичних методик особливості ставлення до грошей осіб юнацького віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. К. А. Кацімон і Т. В. Коломієць зазначають: «Гроші – це особлива економіко-психологічна реальність, особливий символ. Їх своєрідність проявляється в тому, що в них збігається матеріальне й ідеальне, річ і думка, і це забезпечує їх об'єктивну та суб'єктивну представлену у свідомості загально сутність» (Кацімон К. А., Коломієць Т. В.) [3].

На думку Л. М. Карамушки та О. Г. Ходакевича, ставлення до грошей представляє собою складову частину загальної системи поглядів особистості, яка відображає її індивідуальний підхід до грошей як об'єкта реальності, враховуючи особисті суб'єктивні переконання та вибіркового підхід до них (Карамушка Л. М., Ходакевич О. Г.) [2].

Особливості та чинники формування ставлення до грошей включають різноманітні аспекти, які визначають сприйняття, очікування, сподівання і поведінку особистості у відношенні до фінансових питань [4; 6].

Однією з основних особливостей є соціокультурний контекст, в якому зростає особа. Культурні норми, цінності, традиції та стандарти стосовно грошей і витрат можуть впливати на формування її ставлення до них. У даному контексті важливим є виокремлення поняття соціальних очікувань, які І. С. Попович визначає як: «...суб'єктивні орієнтації члена міжособистісної взаємодії стосовно того, як він оцінює і як оцінюють його члени малої групи та на яку у зв'язку з цим поведінку сподіваються» (Попович І. С.) [5].

Також важливим чинником є особистісні характеристики, такі як фінансова грамотність, рівень самоконтролю, ступінь матеріальної спроможності, амбіції та мотивація до досягнення фінансових цілей (Зубіашвілі І. К.) [1].

Оточуюче середовище, зокрема сімейний виховний стиль, підтримка та приклади батьків, а також вплив рівня економічного розвитку країни або регіону, також мають вагому роль у формуванні ставлення до грошей (Зубіашвілі І. К.) [1].

Дослідження особливостей ставлення до грошей осіб юнацького віку були проведені за допомогою методики «Шкала грошових уявлень та поведінки» (ШГУП) (А. Фернем, адаптація М. В. Сімків), методики «Діагностика соціально-психологічних установок особистості в сфері мотивацій та потреб» (О.Ф. Потьомкіна), методики «Індекс життєвої задоволеності» (Б. Ньюгартен, адаптація Н.В. Паніної), опитувальника «Шкала локус-контролю» (Дж. Роттер). В опитуванні взяли участь 50 осіб віком від 17 до 21 років.

Проведений аналіз результатів дослідження виявив цікаві висновки щодо відношення досліджуваної групи студентів до грошей та фінансових ресурсів.

Перш за все, результати показали, що більшість опитаних не віддавали переваги матеріальним цілям та не занурювалися у грошову одержимість. Вони відчували, що гроші – це лише один з аспектів життя, і не вважали їх рішенням для всіх проблем, що свідчить про здорове ставлення до фінансових ресурсів та їхнє використання.

Другий показник, пов'язаний з економністю, показав, що багато респондентів не були схильні до збереження та накопичення грошей. Вони були відкриті в розподілі своїх доходів та навіть невідомо було точно, скільки грошей вони мають у гаманці чи на банківському рахунку.

Третій показник, пов'язаний з неадекватною поведінкою з грошима, показав, що більшість респондентів мають ефективний контроль над своєю фінансовою ситуацією. Вони легко приймають рішення щодо своїх покупок і не відчують вини, коли витрачають кошти, обмежуючись лише необхідними витратами.

Нарешті, показник, пов'язаний з владою та впливом, показав, що більшість респондентів утримуються від використання грошей як інструменту впливу на

інших. Вони не вважають гроші об'єктом гордості та не розглядають їх як перевагу над іншими.

Отже, загальний аналіз результатів дослідження свідчить про здорове та розумне ставлення досліджуваної групи студентів до фінансових ресурсів. Вони не віддавали переваги грошам як основній меті у житті, володіли ефективним контролем над своїми фінансами та не використовували гроші для отримання влади чи впливу.

За результатами кореляційного аналізу нами було визначено, що особи, що проявляють егоїстичні мотиви, виявляють «грошову одержимість» та віддають перевагу результатам своєї діяльності, а ті, хто керується альтруїстичними мотивами, націленими на благополуччя інших, частіше схильні до збереження своїх матеріальних статків та виявляють меншу задоволеність власним життям. Учасники дослідження, які обирають стратегію впливу на людей через матеріальні стимули, мають внутрішній локус контролю і високі рівні задоволеності життям.

Дослідження дозволило визначити основні психологічні аспекти ставлення до грошей осіб молодого віку, у тому числі зв'язки з їхніми власними потребами, мотиваційними установками, рівнем життєвого задоволення та уявленнями про контроль.

Висновки. Отже, важливими є дослідження впливу технологічних інновацій, таких як цифрові платіжні системи, на сприйняття та управління грошима серед молоді. Другим аспектом є ефективність програм навчання фінансовій грамотності для молоді та їх вплив на формування ставлення до грошей. Крім того, важливо дослідити взаємозв'язок між використанням соціальних медіа та фінансовими уподобаннями молоді. Культурний контекст також відіграє значну роль у формуванні ставлення до грошей, і дослідження впливу культурних відмінностей на цей процес є важливим для сучасного суспільства.

Подібні дослідження можуть допомогти розширити наше розуміння формування фінансових уподобань у молоді та розробити більш ефективні стратегії фінансової освіти та підтримки для цільової аудиторії.

Література:

1. Зубіашвілі І. К. Дослідження особливостей ставлення старшокласників до грошей. Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України. К.: Міленіум, 2008. Т. X, ч.1. С.192–204.
2. Карамушка Л. М., Ходакевич О. Г. Психологічні особливості ставлення студентської молоді до грошей: монографія. Київ : КНЕУ, 2017. 200 с.
3. Кацімон К. А., Коломієць Т. В. Гроші як предмет психологічного дослідження. Актуальні проблеми особистісного зростання: Збірник наукових праць з матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції для молодих учених. М-во освіти і науки України, Житомирський держ. ун-т ім. І.Франка. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2019. С. 59.
4. Попович І. С. Конструювання особистістю моделі очікуваного майбутнього. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки: зб. наук. праць ХДУ. Херсон: ВД «Гельветика», 2015. Вип. 6. С. 145–154.
5. Попович І. С. Проблема соціально-психологічних очікувань в науковій теорії та практиці. Практична психологія та соціальна робота. К., 2005. № 5. С. 8–13.
6. Popovych I. S. Social expectations in the theories of motivation of personality. *Philosophy. Psychology. Sociology*. 2014. Vol. 4(20). P. 53–63.